

დიასპორები საქართველოში: რიცხოვნობა და სტრუქტურა

მირიან ტუხაშვილი

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
tuxamiri@yahoo.com

მზია შელია

ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
მკვლევარი
დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
mziashe@yahoo.com

<https://doi.org/10.55896/978-9941-8-5764-5/2023-163-171>

ანოტაცია. მე-19 საუკუნის დამდეგს რუსეთის მიერ საქართველოს ანექსიის შემდგომ საქართველოს ტერიტორიაზე დიასპორათა რიცხოვნობა და ხვედრითი წილი განუხრელად იზრდებოდა. იგი კავკასიაში რუსული პოლიტიკის განხორციელების ერთ-ერთი მიმართულება იყო და გრძელდებოდა მეორე მსოფლიო ომამდე. შემდგომ დაიწყო მთელ მოსახლეობაში მათი წილის ნელი შემცირების პროცესი, რაც ნახტომისებურად დაჩქარდა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდგომ პოსტსაბჭოთა პერიოდში. ამის მიზეზია ცხოვრების პირობების კატასტროფული გაუარესების გამო დიასპორათა უფრო მაღალი ტემპით გასვლა საზღვარგარეთ, ვიდრე ავტოქტონური ქართველი და აფხაზი ეროვნების მოსახლეობისა. დიასპორათა რიცხოვნობის შემცირებაზე გავლენა მოახდინა ქართველ ეთნოსში დიასპორათა ინტეგრაციის პროცესმა. პოსტსაბჭოთა პერიოდში ძირითადი ავტოქტონური ქართული ეროვნების მოსახლეობის რიცხოვნობა შემცირდა 512 ათასი კაცით, ანუ 13,5%-ით, აფხაზთა რიცხოვნობა გაიზარდა 30%-ით, ხოლო დიასპორათა საერთო რიცხოვნობა შემცირდა 2,5-ჯერ. დიდი ცვლილებები მოხდა დიასპორათა დემოგრაფიულ სტრუქტურაში. ეს გამოიხატა ყველა დიასპორათა დაბერებით. 1989-2014 წწ. მედიანური ასაკი რუსულ დიასპორაში 36, 7 წლიდან 48,8 წლამდე გაიზარდა, სომხებში - 30,5-დან 38,4 წლამდე, აზერბაიჯანელებში - 23,5-დან 32,2 წლამდე, საქართველოს მთლიან მოსახლეობაში 30,7-დან 37,7 წლამდე. პოსტსაბჭოთა პერიოდში ფორმირდა და მატულობს თურქული, არაბული, ირანული, ინდური, ჩინური დიასპორები. ბოლო ხანს, საქართველოს ეკონომიკურ-კულტურული დაწინაურება ნოყიერ ნიადაგს ქმნის აზიური ქვეყნების მოსახლეობის მიგრაციული მიზიდვისათვის. აუცილებელი ხდება კარგად გააზრებული პოლიტიკით იმიგრაციული ნაკადების რეგულირება.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, დიასპორა, ეთნოსი, მოსახლეობა

შესავალი

ავტოქტონურ მოსახლეობას საქართველოში ქართველი და აფხაზი მოსახლეობა წარმოადგენს. საქართველოს მოქალაქეობის მიუხედავად, დანარჩენი მოსახლეობა დიასპორაა. მათი

ურთიერთშეფარდება, ეთნოდემოგრაფიული განვითარება, ჯერჯერობით, დიდი გავლენას ახდენს ქვეყნის სოციალურ-პოლიტიკურ ცხოვრებაზე, მოსახლეობის ბუნებრივ და მიგრაციულ მახასიათებლებზე.

ამ სტატიაში ჩვენ განვიხილავთ საქართველოში ეთნოსტრუქტურის ევოლუციასა და დემოსტრუქტურის ცვლილებებს ბოლო ორი საუკუნის განმავლობაში, კერძოდ, რუსეთის იმპერიის, საბჭოთა კავშირისა და შემდგომ დამოუკიდებელი საქართველოს პერიოდებში. ამ დროს ინტენსიურად ხდებოდა დიასპორათა ფორმირება, რიცხოვრივი და სტრუქტურული ცვლილებები როგორც მიგრაციული პროცესების, ისე განსხვავებული ბუნებრივი მატების გამო.

მეთოდოლოგია

სამწუხაროა, რომ შედარებითი ანალიზისას ბევრ გამოკვლევასა და ოფიციალურ მასალაში არაა გათვალისწინებული საქართველოს პოსტსაბჭოთა ანექსირებული რეგიონების მოსახლეობა და საქართველოს მოსახლეობაზე მსჯელობენ მხოლოდ „დე ფაქტო“ შემცირებული ტერიტორიის მოსახლეობით, რაც, ცხადია, მეთოდურად არასწორია. ის, რომ 2002-2014 წლის მოსახლეობის აღწერებმა ვერ მოიცვა საქართველოს ოკუპირებული რეგიონების მოსახლეობა, ეს სრულიად არ გვაძლევს უფლებას, ვიმსჯელოთ საქართველოს მთელ („დე იურე“) მოსახლეობაზე. ჩვენ ჩავთვალეთ, რომ ბევრად უფრო სწორი იქნება ვისარგებლოთ სეპარატისტული რეჟიმების მიერ განხორციელებული აღწერებითა და სხვადასხვა აღრიცხვებით, რასაკვირველია, გავითვალისწინოთ მოტივაციური მიზნობრივი დამახინჯებანი, რაც თან ახლავს ამ აღწერებს.

კვლევის შედეგები

ცხრილი 1. საქართველოში მცხოვრებ დიასპორათა წილის ცვლილება მთელ მოსახლეობაში XIX-XXI საუკუნეებში(%)

დიასპორა	1800	1832	1865	1897	1926	1939	1959		1970	1979	1989	2002	2014
osuri	3,7	3,6	3,6	4,2	4,2	4,2	3,5		3,2	3,2	3,0	1,7	1,3
rusuli	-	-	2,0	5,3	3,6	8,7	10,1		8,5	7,4	6,3	2,1	1,2
somxuri	6,0	9,4	9,5	10,3	11,5	11,7	11,0		9,6	9,0	8,1	5,7	5,2
აზერბაიჯანული	3,8	3,0	4,0	4,2	5,4	5,3	3,8		4,6	5,1	5,7	6,5	5,8
ებრაული	0,4	0,5	0,6	0,9	1,1	1,2	1,3		1,1	0,6	0,5	0,1	0,1
ბერძნული	0,1	0,8	0,9	2,0	2,0	2,4	1,8		1,9	1,9	1,9	0,3	0,2
გერმანული	-	-	0,3	0,4	0,4	0,3	-		-	-	-	-	-
უკრაინული	-	-	-	-	0,5	1,3	1,3		1,1	0,9	1,0	0,2	0,2
დანარჩენი	-	0,5	0,7	1,1	2,4	1,9	1,4		1,4	1,4	1,6	0,4	0,4

წყარო: ვ. ჯაოშვილი. საქართველოს მოსახლეობა XVIII-XX სს. თბილისი. 1984. საქართველოს მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა. სტატისტიკური კრებული. თბილისი, 1996. შესაბამისი წლების მოსახლეობის

საყოველთაო აღწერის შედეგები. Geostat.ge. 2002 და 2014 წლები აღებულია ოკუპირებულ ტერიტორიებიანად მთელი საქართველოს მიხედვით.

1800-იანი წლების საქართველოს მოსახლეობის აღრიცხვა-აღწერების დამუშავების დროს პროფესორი ვახტანგ ჯაოშვილი ყოველმხრივ ცდილობდა, საქართველოს მოსახლეობაში მოექცია მეორე მსოფლიო ომის შემდგომი საქართველოს ტერიტორია, რაც დღემდე „დე იურე“ ტერიტორიას წარმოადგენს მისი ანექსირებული ნაწილით. ამრიგად, ამ სტატიაში მოსახლეობის დინამიკის ანალიზი ხდება უცვლელ ტერიტორიაზე, თუმცა იძულებული ვართ კრიტიკული დამოკიდებულებებით ვისარგებლოთ აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონების სეპარატისტული ხელისუფლებების მიერ გამოქვეყნებული მასალითაც, რათა მივაღწიოთ სრულიად საქართველოს რეალურ დემოსურათს. მე-19 საუკუნის დამდეგიდან საქართველოში დიასპორათა რიცხოვნობა და წილი მატულობს და ეს ტენდენცია გრძელდება მეორე მსოფლიო ომამდე. მათმა წილმა მთელს მოსახლეობაში თითქმის ორ მეხუთედს მიაღწია, ხოლო შემდგომ კლების ტენდენციით ხასიათდება. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომდროინდელ ვითარებაში. იგი მეტად დაჩქარდა ყველა დიასპორაში (ცხრილი 1).

პოსტსაბჭოთა პერიოდში დამოუკიდებელ საქართველოში შექმნილმა ვითარებამ, პოლიტიკურმა ქაოსმა და სამოქალაქო ომმა, ეთნოკონფლიქტებმა, ეკონომიკურმა კრახმა და ცხოვრების დონის კატასტროფულმა დაცემამ დიდი ემიგრაციული ტალღები გამოიწვია. საკმარისია აღინიშნოს, რომ 1991-1995 წწ. ერთობლივი სამამულო პროდუქტი ოთხჯერ შემცირდა, ცხოვრების დონემ საარსებო მინიმუმის 42,5% შეადგინა. ამიტომ ვისაც კი საზღვარგარეთ რაიმე დასაყრდენი ჰქონდა, იქ გადავიდა საცხოვრებლად. ობიექტურმა ვითარებამ დააჩქარა რეპატრიაციული პროცესები.

ემიგრაცია დიასპორებში უფრო ინტენსიურად წარიმართა, ვიდრე ავტოქთონურ მოსახლეობაში, რამაც მკვეთრად შეამცირა დიასპორათა რიცხოვნობა (ცხრილი 2)

ცხრილი 2. დიასპორათა რიცხოვნობის ცვლილება 1989-2014 წწ. (კაცი)

დიასპორა	1989	2014	აბსოლუტური კლება 1989-2014წწ.	დიასპორათა რიცხოვნობას 1989-2014წწ. დააკლდა%
სომხური	437211	209947	227264	52
აზერბაიჯანული	307556	233024	74532	24
რუსული	341172	46794	292379	85
ოსური	164055	62471	101584	62
ბერძნული	100324	56894	93430	93
ებრაული	24720	1405	23315	94
იეზიდურ-ქურთული	33331	12174	21157	63
უკრაინული	52443	7795	44648	85
ბელორუსული	8595	268	8327	97

წყარო: შესაბამისი წლების მოსახლეობის აღწერის მასალები. Geostat.ge 2014 წლის მასალა შეესვბულება აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის შესაბამისი პერიოდის მონაცემებით.

მეორე მხრივ, სსრკ მაშინდელი სახელმწიფო პოლიტიკა ხელს არ უწყობდა საქართველოს ეროვნულ უმცირესობათა სამოქალაქო ინტეგრაციის პროცესს. ამის შედეგია, რომ 1989 წლის აღწერით, საქართველოში მცხოვრები რუსების 74%-მა არ იცოდა ქართული ენა, რაც მაშინაც ოფიციალურ

სახელმწიფო ენად იყო აღიარებული. ინტენსიურად მიმდინარეობდა ყველა დიასპორის რუსიფიკაციის პროცესი. ამიტომაც იყო, რომ რუსულმა ან კულტურულად გარუსებულ დიასპორათა მნიშვნელოვანმა ნაწილმა სსრკ დაშლისთანავე საცხოვრებლად რუსეთში ან უკრაინაში გადაინაცვლა.

ამჟამინდელი შედარებით მსხვილი დიასპორებიდან ყველაზე ნაკლები რიცხოვრივი ცვლილება აზერბაიჯანულმა დიასპორამ განიცადა. ამის მიზეზია ის, რომ მათი ტერიტორიული მობილობის მაჩვენებელი ყოველთვის დაბალი, ხოლო ბუნებრივი მატების მაჩვენებელი - მაღალი იყო.

საქართველოში არის რეგიონები, სადაც ავტოქტონურ მოსახლეობას რიცხოვრივად დიასპორა ჭარბობს. აზერბაიჯანელები კომპაქტურად არიან დასახლებულნი ქვემო ქართლში, ხოლო სომხები ჯავახეთში, სადაც ისინი ეთნიკურ უმრავლესობას ქმნიან.

დიასპორათა რიცხოვნობაზე დიდ ზემოქმედებას ახდენდა მეტად დიფერენცირებული შობადობა და ბუნებრივი მატება. ცხოვრების დონის დაცემამ და დემოგრაფიული ზრდისათვის აუცილებელი რესურსების კატასტროფულმა შემცირებამ პოსტსაბჭოთა პერიოდში მეტად შეასუსტა დიასპორათა რიცხოვნობის ზრდაში ბუნებრივი ფაქტორის როლი. იგი ნათლად ჩანს ყველაზე დიდი დიასპორების - აზერბაიჯანელებისა და სომხების კომპაქტურად განსახლების რაიონებში შობადობისა და ბუნებრივი მატების მაჩვენებელთა ცვლილებაში (ცხრილი 3).

ცხრილი 3. შობადობისა და ბუნებრივი მატების მაჩვენებელთა ცვლილება კომპაქტურად დასახლებულ დიასპორებში პოსტსაბჭოთა პერიოდში(‰)

მუნიციპალიტეტები	1990	2014	2022
შობადობის ზოგადი კოეფიციენტი ‰			
მმარნეულის (აზერბაიჯანული დიასპორა)	26,1	19,2	14,0
ახალქალაქის(სომხური დიასპორა)	19,4	13,5	12,0
ნინოწმინდის(სომხური დიასპორა)	20,7	14,2	15,0
ბუნებრივი მატება ‰			
მარნეულის (აზერბაიჯანული დიასპორა)	18,4	9,9	4,8
ახალქალაქის(სომხური დიასპორა)	14,3	2,0	0,5
ნინოწმინდის (სომხური დიასპორა)	14,8	4,1	1,1

წყარო: რეგიონული სტატისტიკა. <http://geostat.ge>

ამჟამად საქართველოში ახალგაზრდა მოსახლეობის მქონე დიასპორა აღარ არის. ასაკობრივად მეტად დეფორმირებულია რუსული, ბერძნული, ოსური და უკრაინული დიასპორები. ეს პოსტსაბჭოთა პერიოდში ამ დიასპორების წარმომადგენლების ინტენსიური ემიგრაციის შედეგია. მათი დემოგრაფიული დაბერება დაჩქარდა ქვეყნიდან შედარებით ახალგაზრდა კონტინგენტების მასობრივი გასვლის გამო (ცხრილი 4).

ცხრილი 4. ასაკობრივი სტრუქტურის ცვლილება დიასპორებში 1989-2014წწ.

დიასპორა	წელი	0-14 წლის (%)	60+ წლის (%)	მედიანური ასაკი
სომხური	1989	25,9	14,4	30,5
	2002	19,8	21,5	35,9
	2014	17,3	21,5	38,4
აზერბაიჯანული	1989	34,6	7,1	23,5
	2002	27,1	12,0	27,0
	2014	23,3	14,1	32,2
რუსული	1989	19,3	20,2	36,7
	2002	8,4	34,4	48,8
	2014	7,9	41,3	55,2
უკრაინული	1989	13,7	24,2	39,3
	2002	5,9	40,0	52,6
	2014	8,3	40,0	53,6
ოსური	1989	23,4	14,7	32,0
	2002	11,8	31,6	43,8
	2014	11,0	34,0	50,8
ბერძნული	1989	27,3	12,2	29,7
	2002	11,5	37,6	50,2
	2014	12,0	41,5	54,6
ქართულ-ეზიდური	1989	35,4	4,4	22,9
	2002	23,5	10,2	28,0
	2014	18,6	15,6	36,3
სულ საქართველოში	1989	24,7	14,4	30,7
	2002	21,0	18,2	34,5
	2014	18,6	20,0	37,7

წყარო: მ. შელია (2013). ხანდაზმული მოსახლეობა საქართველოში. უნივერსალი, თბილისი. გვ 92. Shelia M. (2016). Ethnic and religious peculiarities of aging of the population of Georgia. *Humanities and Social Sciences Review*. 06(01):255–260; <http://www.Universitypublications.Net/hssr/0601/html/M6K318.xml>

მეტად გამოკვეთილია რუსული დიასპორის რიცხოვნობის კატასტროფული შემცირება და სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურის ატროფია. 2002 წლის აღწერით, რუს ქალთა რიცხოვნობა 2,5-ჯერ აღემატებოდა ამ დიასპორის მამაკაცთა რიცხოვნობას. ასეთი ასიმეტრია მხოლოდ ბოლო წლებში არ ჩამოყალიბებულა, მაგრამ უკიდურესი ფორმა პოსტსაბჭოთა პერიოდში მიიღო. როგორც ვნახეთ, ასევე ატროფირებულია რუსული დიასპორის ასაკობრივი სტრუქტურა. 20014 წლისათვის 60 წლისა და უფროსი ასაკის მოსახლეობის წილმა რუსულ დიასპორაში 41.3%-ს მიაღწია, მედიანურმა ასაკმა 55,2 წელს, მაშინ, როცა იგივე მაჩვენებლები 1989 წლის აღწერით იყო 20% და 36,7 წელი. ასეთი დემოსტრუქტურა, ცხადია, დიასპორის გაფართოებული აღწარმოებას გამორიცხავს. 2002 წლის აღწერისას გამოიკითხა ფერტილური ასაკის (15-49წლის) გათხოვილ ქალთა აზრი მოსალოდნელ შვილთა რაოდენობის შესახებ. ყველაზე მცირე შვილიანობის განზრახვა რუს ქალებს აღმოაჩნდათ. მაშასადამე, აშკარადაა გამოკვეთილი შეკვეცილი აღწარმოების რეჟიმი და უკიდურესად რეგრესული დემოგრაფიული ვითარება.

იმის მიუხედავად, რომ საქართველოში, ბოლო ასი წლის მანძილზე სახელმწიფო ენა ქართულია, დიასპორათა მნიშვნელოვანი ნაწილი საშუალო განათლებას თავიანთ მშობლიურ ენაზე იღებდა. ამჟამად, საქართველოში კვლავაც არსებობს ეროვნული უმცირესობათა ენაზე (აზერბაიჯანულ, სომხურ, რუსულ), სკოლები, ბევრია შერეული სკოლაც, სადაც სწავლა აზერბაიჯანულ, სომხურ, რუსულ ენაზეა. მიმდინარე განათლების რეფორმის ერთ-ერთი უმთავრესი იდეაა დიასპორათა სამოქალაქო ინტეგრაციის დაჩქარება და ეროვნულ უმცირესობათა უფლებების ყოველმხრივი დაცვის უზრუნველყოფის პოლიტიკა. პარალელურად ინტენსიურად მიმდინარეობს დიასპორათა განათლების პოტენციალის გამოთანაბრების პროცესი.

მსხვილი დიასპორებიდან, ჯერჯერობით, დემოგრაფიული განვითარების ყველაზე მეტი პერსპექტივა აქვს აზერბაიჯანულ დიასპორას. ამავე დროს, უკვე შეიმჩნევა მუდმივი და შრომითი იმიგრაციის ინტენსიურობის ზრდა თურქეთიდან, ინდოეთიდან, ჩინეთიდან და სხვა ქვეყნებიდან. მოსალოდნელია რომ, ისინი საქართველოს ეკონომიკური განვითარების შემდეგ მნიშვნელოვან დიასპორებად ფორმირდებიან.

დასკვნა

საქართველოს ანექსიის შემდგომ რუსეთის კოლონიური პოლიტიკის შესაბამისად, საქართველოს მოსახლეობაში თანდათან მატულობდა დიასპორათა რიცხოვნობა და წილი. მიგრაციული ექსპანსიის უმთავრესი ამოცანა იყო იმპერიის პოლიტიკური და ეკონომიკური განმტკიცება კავკასიაში. კერძოდ, საქართველოში ლოიალურად განწყობილი დიასპორების სახით ერთგული საყრდენის შექმნა. ეს პოლიტიკა ხორციელდებოდა საბჭოთა პერიოდშიც. განსაკუთრებით, მეორე მსოფლიო ომამდე.

პოსტსაბჭოთა პერიოდში არსებითად შეიცვალა ვითარება. ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა კატაკლიზმებმა, ცხოვრების დონის კატასტროფულმა დაცემამ და ეროვნული სახელმწიფოს აღდგენამ ბიძგი მისცა მაღალი ინტენსიურობის ემიგრაციულ პროცესებს, რაშიც, პირველ რიგში, დიასპორები გააქტიურდნენ. მოხდა ყველა და, მათ შორის, რუსული, უკრაინული, ებრაული, ბერძნული, ოსური დიასპორების რიცხოვნობის სწრაფი შემცირება, დიასპორათა ნებაყოფლობითი რეპატრაცია. მთელ მოსახლეობაში მათი წილი დაუბრუნდა ანექსირებამდელ დონეს, ემიგრაციასთან ერთად დიასპორათა წილის შემცირებაში გარკვეული როლი გაქართველების ბუნებრივმა პროცესებმაც მოახდინა (ოსური, სომხური დიასპორები).

ამჟამად ქართული სახელმწიფო ყოველმხრივ ცდილობს ეროვნულ უმცირესობათა მაქსიმალურ მხარდაჭერას. ერთ - ერთი უმთავრესი პრობლემაა სახელმწიფო ენის ცოდნის დონის სწრაფი ამაღლება, რაც დააჩქარებს მათ სამოქალაქო ინტეგრაციას და დაამკვიდრებს დიასპორათა ღირსეულ თანაცხოვრებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ანთაძე კ.(1973). *საქართველოს მოსახლეობა XIX საუკუნეში*. განათლება. თბილისი.
- გუგუშვილი პ.(1949). საქართველოსა და ამიერკავკასიის ეკონომიკური განვითარება XIX-XX საუკუნეებში.ტ.1.გვ.613-615
- ეთნოსები საქართველოში(2008). საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრი. თბილისი
- თოთაძე ა. (2009). საქართველოს მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა. უნივერსალი. თბილისი.
- თოთაძე ა. (2006). ოსები საქართველოში. მითი და რეალობა. უნივერსალი.
- დიასპორასთან ურთიერთობის სახელმწიფო სტრატეგია.<http://www.diaspora.gov.ge>
- საქართველოს მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა. (1996). სტატისტიკური კრებული. თბილისი.
- 1989 წლის საქართველოს მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგები (1991). საქართველოს მოსახლეობის ეროვნული შემადგენლობა. სტატისტიკური კრებული, თბილისი.
- 2002 წლის საქართველოს მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგები. (2003). ტ.1. თბილისი.
- 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგები.<http://geostat.ge>
- ტუხაშვილი მ. (2009). რუსების ჩამოსახლება და ემიგრაცია საქართველოდან. ჟ. მიგრაცია 3. უნივერსალი. თბილისი.გვ. 5-15.
- ტუხაშვილიმ. (1998). საქართველოს შრომითი პოტენციალი (ფორმირება და განაწილება). თსუ, თბილისი.
- ქუთელია ბ. (2013). პარადოქსული პოსტმოდერნულობა. დიასპორა და ჩვენ. ჟ. ქართული ემიგრაცია. #1, გვ.111-122.
- შელია მ. (2013). ხანდაზმული მოსახლეობა საქართველოში. უნივერსალი, თბილისი.
- ჯაოშვილი ვ. (1984). საქართველოს მოსახლეობა XIX-XX საუკუნეებში. მეცნიერება. თბილისი.
- Bedianashvili G. (2023). *Macrosystem Socio-Economic Challenges of the Post-Pandemic Period*. Conference: *The world economy in the post-pandemic period: Implications and challenges*/<https://www.researchgate.net/publication/371422316> Macrosystem Socio-Economic Challenges of the PostPandemic Period postpandemiuri periodis makrosistemuri sotsialur-ekonomikuri gamotsvevebi

Georgian Diaspora Study. giz. Tbilisi. 2013. [http://www.diaspora.gov.ge/files/GIZ% 20 For %20web.pdf](http://www.diaspora.gov.ge/files/GIZ%20For%20web.pdf)

Shelia M. (2016). Ethnic and religious peculiarities of aging of the population of Georgia. *Humanities and Social Sciences Review*. 06(01):255–260; [http://www.Universitypublications. Net / hssr/0601/ html/M6K318.xml](http://www.Universitypublications.Net/hssr/0601/html/M6K318.xml)

Tukhashvili M., Tsibadze M., Lobzhanidze M. (2023). THE OSSETIAN DIASPORA IN GEORGIA: DEMOGRAPHIC CONSEQUENCES OF OCCUPATION AND SEPARATISM. *The 10th International scientific and practical conference "Science and technology: problems, prospects and innovations"* (July 6-8, 2023) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. <file:///C:/Users/acer/Downloads/SCIENCE-AND-TECHNOLOGY-PROBLEMS-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-6-8.07.23-1.pdf>

Tsibadze M., Tukhashvili M. (2022). ETHNODEMOGRAPHIC CONSEQUENCES OF FORCED MIGRATION IN THE OCCUPIED REGIONS OF GEORGIA. *Proceedings of IV International Scientific and Practical Conference Lviv, Ukraine. 10-12 July 2022. MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE*. <file:///C:/Users/acer/Downloads/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-12.07.22.pdf>.

Итоги всеобщей переписи населения Республики Южная Осетия. (2016). Управление государственной статистики. – Цхинвал. <https://ugosstat.ru/wp-content/uploads/2017/06/Itogi-perepisi-RYUO.pdf>

Национальный состав наличного населения-2016. Источник: *Управление государственной статистики Республики Абхазия* [https://ugsra.org/ofitsialnaya -statistika.php ?ELEMENT ID=243](https://ugsra.org/ofitsialnaya-statistika.php?ELEMENT_ID=243)

Численность населения Абхазии. [demoscope.ru.#493-494](https://demoscope.ru/entry/493-494).

Diasporas In Georgia: Number and Structure

Mirian Tukhashvili

*Doctor of economic sciences, Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
tuxamiri@yahoo.com*

Mzia Shelia

*Associate Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Researcher
Institute of Demography and Sociology, Iliia State University
mziashe@yahoo.com*

Summary

After the annexation of Georgia by Russia in early XIX century, the number and relative share of diaspora in the territory of Georgia grew steadily. It was one of the directions of the implementation of Russian policy in the Caucasus region that continued until the Second World War and was then followed by the process of slow reduction of the share of diasporas in the entire population, which accelerated exponentially in the post-Soviet period after the restoration of the independence of Georgia. The reason for this is that due to the disastrous deterioration of the living conditions, diasporas tend to go abroad at a higher pace than the representatives of the autochthonous Georgian and Abkhazian ethnicities do. The reduction of the number of diasporas was influenced by the process of integration of diasporas into the Georgian ethnos. In the post-Soviet period, the number of population of the main autochthonous Georgian ethnicity decreased by 512 thousand people, i.e. 13.5%, while the number of Abkhazians increased by 30%, and the total number of diasporas decreased by 2.5 times. Great changes have taken place in the demographic structure of diasporas that was manifested in the aging of all diasporas. In the period of 1989-2014, the median age in the Russian diaspora increased from 36.7 years to 48.8 years, among Armenians - from 30.5 to 38.4 years, among Azerbaijanis - from 23.5 to 32.2 years, and in the total population of Georgia - from 30.7 to 37.7 years. In the post-Soviet period, Turkish, Arab, Iranian, Indian and Chinese diasporas were formed and tend to increase. The economic and cultural advancement of Georgia that occurred in the recent period provides a fertile ground for attracting the population of Asian countries for migration purposes. It becomes necessary to regulate immigration flows with a carefully thought - out policy.

Keywords: Georgia, Diaspora, Ethnos, Population